

Maneres de dir (II)

28/12/84

El verb sinònim de *dir* més utilitzat per molts narradors catalans moderns és, sens dubte, el verb *fer*. És clar que en frases com *No sé què dir*, *Digueu-li que vingui* o *Li diré que no*, no és possible de reemplaçar *dir* per *fer*, i, en general, la sinonímia entre aquests dos verbs sembla impossible en frases de futur, condicional, imperatiu i subjuntiu. Però per a la indicació del personatge que diu o va dir una determinada part del diàleg, *fer* convé tant com *dir*, el pot substituir en tots els casos, i llevat d'alguns autors que no han sabut adonar-se encara d'aquesta possibilitat, els nostres narradors l'usen abundantment, com un recurs molt propi i de gran eficàcia.

Al costat d'aquests dos verbs i d'algun altre com *exclamar* i els de la sèrie que indiquen pregunta o resposta, que, com dèiem ahir, són habituals en tots els narradors, són també avui força freqüents els que expressen d'altres idees, com la d'addició: sobretot *afegir*, que és usualíssim, la d'asseveració — *afirmar*, *assegurar*, *asseverar* —, la d'assentiment — *assenir*, *atorgar*, *accedir*, *admetre*, *aprovar*, *confirmar*, *aplaudir*, *reconèixer* —, la de crítica — *criticar*, *blasmar*, *desaprovar* —, la de plany — *plànyer-se*, *doldre's*, *condoldre's*, *queixar-se*, *lamentar* o *lamentar-se*, *deplorar* —, la d'insinuació — *insinuar*, *suggerir*, *proposar* —, etc. Són també molt normals, en aquests casos, els que expressen una particularitat o el to de la locució, com *barbotejar*, *borbollejar*, *bramular*, *bruelar*, *cridar*, *cantar* (usual en N. Oller), *declamar*, *escriadassar-se*, *exultar*, *extasiar-se*, *gemegar*, *ironitzar*, *plorar*, *perorar*, *riure*, *reinar*, *xisclar*, etc., així com els que indiquen una intervenció més o menys sobtada en el diàleg, com *intervenir*, *interposar*, *interrompre* i *tallar*, o la seva conclusió, com *acabar*, *cloure*, *concloure* i *resumir*. Hi ha, encara, els que tenen un cert valor modal o aspectual, sovint formant perifrasis amb *dir* o *fer*, com *continuar*, *seguir*, *prosseguir*, *tornar* o *tornar-hi*, *començar*, i, de la llarga llista que n'hem dreçat, caldria no oblidar tampoc *esclarir*, *advertir*, *anunciar*, *amençar*, *clamar*, *contradir*, *declamar*, *decidir*, *desitjar*, *disposar*, *dubtar*, *exigir*, *especificar*, *formular*, *insistir*, *judicar*, *manar*, *mentir*, *objectar*, *opinar*, *observar*, *pregar*, *protestar*, *prometre*, *renyar*, *repetir*, *reflexionar*, *recordar* i, potser, molt especialment *saltar*, perquè sembla, en aquest cas, un ús molt propi i característic del català.